

УДК 712.253:712.413

**ОЦІНКА ЖИТТЄВОГО СТАНУ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ОБ'ЄКТІВ
ОЗЕЛЕНЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ СМТ КАЛАНЧАК
(ХЕРСОНСЬКА ОБЛ., УКРАЇНА)**

Бойко Тетяна Олексіївна

к. б. н., доцент кафедри лісового
та садово-паркового господарства

Дворна Анна Володимирівна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон, Україна

Анотація: В роботі представлені результати обстеження деревних насаджень смт Каланчак. Досліджено їх видову структуру та розглянуто життєвий стан деревних рослин насаджень загального за п'ятибальною шкалою С.І. Кузнецова. Запропоновано спектр стійких декоративних рослин, якими доцільно замінити породи з незадовільною життєздатністю.

Ключові слова: деревні насадження, життєвий стан, стійкі породи, урбанізовані території, екологічні фактори

В епоху інтенсивного розвитку суспільства різко загострюються проблеми збереження навколишнього природного середовища. Зелені насадження урбанізованих територій разом з лісовими екосистемами та лісомеліоративними насадженнями є тими компонентами, які здатні пом'якшити негативний вплив антропогенних факторів різного походження та вирішити низку важливих екологічних, соціально-економічних, санітарно-гігієнічних та естетичних питань [1]. Невід'ємною частиною благоустрою невеликих містечок є такі насадження як парки, сквери, бульвари, алеїні насадження вздовж автодоріг. Їх система озеленення відіграє важливу роль у формуванні середовища, надає

індивідуальні риси, сприяє покращенню мікроклімату. Виконуючи екологічні функції, зелені насадження урбанізованих територій, як складові ландшафтної архітектури, покликані створювати природне пейзажне середовище [2].

Адміністративним центром Каланчацького району є смт Каланчак. Район межує з півночі та сходу з Олешківським та Чаплинським районами, зі заходу – Скадовським, з півдня межує з Армянськом [3]. У зв'язку з напруженою ситуацією в смт Каланчак зумовленою близькістю розташування заводу ООО «Титанові інвестиції», напружених автошляхів, які проходять через селище, зростає роль зелених насаджень як природних біологічних фільтрів. Тому постало питання про встановлення життєвого стану деревних рослин рекреаційних зон. Життєвий стан рослин визначали за п'ятибальною шкалою С.І. Кузнецова зі співавторами [5-6], де: в 5 балів оцінюються дерева без пригніченого росту з повноцінною листовою поверхнею; 4 бали надається деревам з ростом, що у цілому відповідають нормі і мають близько 20-25% недіючої поверхні; 3 бали – деревам з ослабленим ростом, які мають близько 50% недіючої листової поверхні; 2 бали – деревам з пригніченим ростом, приріст поточного року майже відсутній, мають 75-80% недіючої листової поверхні; 1 бал – мертві та всихаючі, без поточного приросту дерева з 100% недіючою листовою поверхнею [5].

На території селища створено низку зелених зон. Асортимент декоративних деревних рослин цих об'єктів досить строкатий. Включає як декоративні листопадні рослини так і вічнозелені. На території об'єктів загального користування переважають такі породи як дуб черешчатий (*Quercus robur* L.), маслинка вузьколиста (*Elaeagnus angustifolia* L.), вяз гладенкий (*Ulmus laevis* L.), широкогілочник східний (*Platyclusus orientalis* L.), липа серцелиста (*Tilia cordata* Mill.), клен ясенелистий (*Acer negundo* L.), платан східний (*Platanus orientalis* L.), верба біла (*Salix alba* L.), софора японська (*Sophora japonicum* L.) гледичія колюча (*Gleditsia triacanthos* L.), катальпа чудова (*Catalpa speciosa* (Warder ex Barney) Warder ex Englem), гіркокаштан кінський (*Aesculus hippocastanum* L.). Особливістю паркових зон є велика кількість та видове

різноманіття голонасінних: ялиця одноколірна (*Abies concolor* (Gord.) Hildebr.), ялівці віргінський (*Juniperus virginiana* L.) та козацький (*Juniperus sabina* L.), ялина колюча ф. сиза (*Picea pungens* Engelm.), ялина звичайна (*Picea abies* (L.) Karst.).

Вздовж доріг та автомагістралей переважають традиційні для півдня України породи такі як тополя срібляста (*Populus alba* L.), шовковиця біла (*Morus alba* L.), горіх волоський (*Juglans regia* L.), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia* L.), скупія шкіряста (*Cotinus coggygria* Scop.) тощо [4].

Для кожного з представлених видів встановлено життєвий стан. Результати проведених натурних обстежень наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка життєвого стану деревних рослин об'єктів озеленення загального користування в смт Каланчак

№	Вид	Загальний стан рослин
1	<i>Abies concolor</i>	2
2	<i>Picea pungens</i> 'Engelm'	3-3,5
3	<i>Picea abies</i>	3-3,5
4	<i>Juniperus virginiana</i>	4
5	<i>Juniperus sabina</i>	4
6	<i>Platycladus orientalis</i>	3
7	<i>Quercus robur</i>	3-4
8	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	2-3
9	<i>Ulmus laevis</i>	4
10	<i>Tilia cordata</i>	3
11	<i>Acer negundo</i>	2-3
12	<i>Platanus orientalis</i>	4
13	<i>Salix alba</i>	4
14	<i>Sophora japonicum</i>	4
15	<i>Gleditsia triacanthos</i>	4

16	<i>Catalpa speciosa</i>	4
17	<i>Aesculus hippocastanum</i>	2-3
18	<i>Populus alba</i>	2-3
19	<i>Morus alba</i>	2-3
20	<i>Juglans regia</i>	2
21	<i>Robinia pseudoacacia</i>	3
22	<i>Cotinus coggygria</i>	4

Згідно з проведеними дослідженнями встановлено, що бали 4-5 життєвого стану присвоєно таким видам: *Juniperus virginiana*, *J. sabina*, *Ulmus laevis*, *Platanus orientalis*, *Salix alba*, *Sophora japonicum*, *Catalpa speciosa*, *Gleditsia triacanthos*, *Cotinus coggygria*. Переважна більшість обстежених рослин характеризуються задовільною життєздатністю. Насадження з зазначених деревних рослин можуть ефективно виконувати фітомеліоративну та декоративну функції [6].

Низькою життєздатністю характеризуються види оцінені у 3 бали життєвого стану (*Robinia pseudoacacia*, *Platyclusus orientalis*, *Quercus robur*, *Acer negundo*, *Populus alba*) та 2 бали (*Abies concolor*, *Elaeagnus angustifolia*, *Aesculus hippocastanum*, *Juglans regia*, *Morus alba*). Зазначені види часто суховерхівкують, мають сухі гілки, кореневі відростки, тріщини та дупла, а також часто уражаються шкідниками і хворобами. Загалом такі породи вимагають ретельного догляду задля підвищення декоративності та довговічності насаджень з їх участю.

Екземпляри, які знаходяться в незадовільному стані рекомендуємо замінити на ті, які більш адаптовані до кліматичних умов дослідженої території, а саме: ліриодендрон тюльпановий (*Liriodendron tulipifera* L.), гінкго дволопатеве (*Ginkgo biloba* L.), каркас південний (*Celtis australis* L.), дуб червоний (*Quercus rubra* L.), тис ягідний (*Taxus baccata* L.), калина Бульдонеж (*Viburnum opulus* 'Roseum' L.), барбарис Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.), скумпію шкірясту (*Cotinus coggygria* Scop.). Розширення спектру рослин довговічними високодекоративними породами підвищить естетичний потенціал зелених насаджень Каланчака.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Boiko T., Boiko P., Breus D. Optimization of shelterbelts in the steppe zone of Ukraine in the context of sustainable development // 18-th International multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2018, 2018 Vol. 18, Issue: 3.2
DOI: 10.5593/sgem2018/3.2
2. Boiko, T., & Dementieva, O. (2018). The tree vegetation of the Kherson State Agrarian University Arboretum. *Ukrainian journal of ecology*, 8(2), 120-127.
https://doi.org/10.15421/2018_318
3. Вивчення природно-господарських умов території [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studfiles.net/preview/5513442/page:2/>.
4. Дворна А.В., Бойко Т.О. Створення та реконструкція об'єкту озеленення загального користування в смт Каланчак Херсонської області. Матеріали I відкритої регіональної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 5-річчю заснування кафедри лісового та садово-паркового господарства ДВНЗ «ХДАУ» (23-24 травня 2019 року, Херсон). С. 169-173.
5. Кузнєцов С.І., Левон Ф.М., Пилипчук В.Ф., Шумік М.І. Екологічні передумови оптимізації вуличних насаджень у Києві. Питання біоіндикації та екології. Запоріжжя. 1998. №3. пр. 57-64.
6. Бойко Т. О. Таксономічна структура і стан вуличних насаджень міста Херсон // Науковий вісник НЛТУ України, 2019, т. 29, № 8, С. 51-55.